

zbral kamele, ki so se razkropile po paši. Ker ga dolgo ni bilo nazaj, je njegove sopotnike začelo skrbeti in eden od njih ga je šel iskat po okolici. Vendar ga je starejši in izkušenejši član skupine opozoril, da živi v divjini tega predela jeti in da je nevarno, če bi ga šel iskat sam. Ko se jih je nato nekaj prebijalo skozi grmovje, so naleteli na podzemsko jamo, pred vhodom katere so opazili sledove, po katerih je bilo mogoče jasno razbrati, da se je človek v čevljih bojeval z bosonogim. Strašno prestrašeni si niso upali iti v jamo. Zbrali so kamele in se vrnili v tabor, da bi vzeli puške. Vendar jih je izkušeni karavanski vodnik odvrnil od zamisli, da bi se takoj vrnili pred jamo, ker da se jeti, ki je ujel človeka, po več dni potem ne prikaže iz luknje. Zato so nadaljevali potovanje in sklenili prijatelja rešiti ob vrnitvi.

Tedaj so v resnici postavili šotor blizu votline, trije pa so se s puškami skrili v grmovju nedaleč od vhoda v jamo. Ves dan se ni nič pojavilo, ob sončnem zahodu pa se je pred spodmolom prikazalo nekaj na dveh nogah: bitje, katerega telo je bilo poraščeno z dlako. Strelji so odjeknili in bitje je padlo mrtvo. Trije moške so ponovno napolnili puške in pohiteli v jamo v upanju, da bodo tam našli prijatelja in ga spravili na varno, preden bi strelji privabili še druge jetije.

Našli so ga, vendar se ni razveselil njihovega prihoda: bil je popolnoma apatičen in je deloval skoraj divje. Od tedaj je bil izredno molčeč in ni hotel nič pripovedovati o tem, kaj se je dogajalo z njim v jami. Po vrnitvi domov ni hotel ljudem gledati v oči, ko pa je opazil, da ga drugi gledajo, se je obrnil in buljil v zid. Dva meseca pozneje je umrl.

SKRIVNA ZALOGA NARAVE?

Po mnenju profesorja Rinčena jetiji v Mongoliji izumirajo hkrati s prodiranjem civilizacije v njihova nomadska območja. Vendar so ta bitja izredno podobna tistim, ki jih proučuje profesorica Kofmanova na Kavkazu, »snežnim ljudem« v Tibetu in »divjemu človeku« iz Pamirja, ki so ga proučevali A. G. Pronin in drugi.

Poročila o jetijih so prihajala z območij Jablonovi, Stanovoj in pogorja Džugžur. Poročila so prihajala tudi z območja Bajkalskega jezera in severneje od Jeniseja. Jetiji so nekakšni izobčenci z živalskega razvojnega debela, ki jih še vedno uvrščamo med pripovedke in ki jih je na svetu očitno vedno manj, svoje življenje pa nadaljujejo v nekaterih divjih predelih, kamor človek še ni prodr.

Morebiti bo zvenelo skeptično naslednje: Mogoče nikoli ne bomo zvedeli prave in popolne resnice o jetiju ali »snežnem človeku«. Nemara pa so prav ta bitja prvotna neizdelana in skrivna zaloga, ki jo je ohrani-

nila narava, da bi se uprla in preživela končno katastrofo. Morda je to nekakšen surov material za nov začetek v evoluciji, če bi naposled z atomi uničili to našo civilizacijo.

JESEN 1989 NA KREDARICI

Lanska jesen (1989) se je — v meteorološkem smislu delitve leta na letne čase — iztekla z mesecem novembrom. Če primerjamo temperaturni povpreček lanske jeseni, ki znaša 0,1^o, z dolgoletnim jesenskim temperaturnim povprečkom, ki znaša prav tako 0,1^o, ugotovimo, da je bila jesen normalno topla. Toda padavin je v vseh treh jesenskih mesecih padlo skupaj samo 314 mm, kar je le 54 % normalne jesenske količine moče.

Pri obravnavi klimatskih pokazateljev posameznih jesenskih mesecev opazimo marsikakšno zanimivost, ki jo jesenski povprečki zakrijejo.

Septembrski temperaturni povpreček je znašal na Kredarici 3,2^o. Bil je za 0,2^o pod normalno vrednostjo (= dolgoletni povpreček obdobja 1956—1985). Oktobrski temperaturni povpreček je znašal 1,5^o. Bil je za 1,1^o nad normalno vrednostjo. Dolgoletni novembrski temperaturni povpreček Kredarice znaša — 4,0^o, lanski pa je bil za 0,4^o nižji: znašal je — 4,4^o. Prvi in zadnji jesenski mesec sta bila prehladna, drugi (oktober) pa je bil občutno pretopen.

Absolutne ekstremne temperature so bile v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov. Maksimalne temperature posameznih mesecev so znašale 12,1^o dne 17. septembra, 11,6^o dne 23. oktobra in 7,0^o dne 2. novembra. Minimalne mesečne temperature so bile — 6,6^o dne 30. septembra, — 8,1^o dne 16. oktobra in — 17,6^o dne 26. novembra.

Septembrski mesečni povpreček oblačnosti, ki je preračunan na 5,6 desetih pokritosti neba, je bil enak normalni vrednosti. V tem mesecu je sonce obsevalo Kredarico 146 ur, kar je komaj 39 % maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v tem mesecu. V skupno 10 padavinskih dneh je padlo 178 mm padavin, kar je 94 % septembrske normalne količine. V glavnem je snežilo, dva dneva pa je vmes tudi deževalo. Snežna odeja je ležala 9 dni, njena maksimalna debelina je merila 75 cm, in sicer dne 29. septembra. To je bila tudi najdebelejša septembrska snežna odeja na Kredarici, odkar imamo tam redna meteorološka opazovanja (od avgusta 1954). Dosedanji septembrski rekord debeline snežne odeje je znašal 54 cm, izmerjen pa je bil 26. septembra 1984.

Oktobrski normalni povpreček oblačnosti znaša 5,1 desetine pokritosti neba, lanski

pa je znašal samo 3,7 desetine pokritosti neba. Oktobrska oblačnost je bila skromna, zato je heliograf na Kredarici lahko registriral — kljub znatno krajšemu dnev — kar 190 ur sončnega sija ali 56 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. V tem mesecu je padlo komaj 16 mm padavin, kar je komaj 8 % oktobrske normalne množine. Padavine so padale v 4 dneh, izključno kot sneg. Snežna odeja je ves mesec prekrivala Kredarico in bližnjo okolico. Njena največja debelina je znašala 65 cm (1. oktobra). To je slaba tretjina doslej znane maksimalne oktobrske debeline snežne odeje, ki je znašala 198 cm dne 31. oktobra 1964.

Iz podatkov o temperaturi, oblačnosti in množini padavin ter številu padavinskih dni zaključujemo, da je v oktobru vladalo na Kredarici lepo, v glavnem suho in toplo vreme. Takšne vremenske razmere smo imeli tudi drugje po Sloveniji.

Kadar se poletni tip lepega, suhega in toplega vremena pojavi v jesenskih mesecih, se nad severnim delom Severne Amerike (del ZDA in Kanade) dalj časa zadržuje stabilen anticiklon (področje visokega zračnega pritiska). Tamkajšnji domačini imenujejo tak tip vremena »indijansko poletje«. Ob podobnih vremenskih razmerah, ko se jeseni uveljavlja nad pretežnim delom Evrope stabilen anticiklon, v katerem vlada lepo, suho in mirno vreme, pa govorimo pri nas o »babjem poletju«. V nemško govorečem delu Evrope imenujejo tako vremensko stanje »Altweibersommer« (poletje starih žensk ali poletje stark). Od kod ta naziv izvira, ni znano. Povemo pa lahko, da je v oktobru bila Slovenija v območju stabilnega anticiklona, ki je vzdrževal opisani tip vremena.

Novembrski povpreček oblačnosti je bil še nižji, saj je znašal samo 3,4 desetine pokritosti neba (dolgoletni povpreček 6,0). Zato je — kljub že zelo kratkemu dnev — heliograf lahko registriral še 163 ur sončnega sija, kar je 57 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. Padavin je v skupno sedmih dneh padlo 120 mm ali 61 % normalne vrednosti. Dne 3. in 4. novembra je deževalo. To je bil tudi verjetno zadnji dež v tej zimi. Ponovno bo deževalo — po izkušnjah, ki jih imamo — na Kredarici šele proti koncu marca; šestkrat pa je na Kredarici novembra snežilo. Snežna odeja je ležala ves mesec. Njena maksimalna debelina je merila samo 70 cm (23.—27. novembra). Doslej največja znana novembrska debelina snežne odeje je merila 254 cm dne 30. novembra 1964.

Iz opisanega je razvidno, da je bilo vreme lanske jesen za planinarjenje še kar ugodno. Kako pa se bo jesenska suša poznala na Zelenem snegu? Doba taljenja je bila zelo podaljšana, redilna pa je ali odpovedala ali pa še ni nastopila.

odmevi

ZAŠČITIMO VELIKO PLANINO!

Pred kratkim sem na eni od ljubljanskih radijskih postaj poslušala pogovor o Veliki planini. Ko slišim ime Velika planina, se mi vzbudi nešteto nežnih mladostnih spominov na ta planinski raj. Tja smo hodili predvsem poleti. Sprehajali smo se po sončnih grebenih, po živahnem planšarskem naselju, za mestne otroke so bile črede prosto pasočih se krav prava paša za oči. Nabirali smo brusnice in se srečevali s planinci, ki so bili vedno dobre volje, poslušali smo pripovedi starih planšarjev in jedli sir in skuto, spali pa v romantičnih majhnih lesenih hiškah.

Potem pa je prišla smučarska revolucija in Velika planina je bila vsako leto manj romantična. V lepo zeleno površino so bagri naredili brazgotine, v katere so postavili podpornike za vlečnice. Teh brazgotin niso nikoli pokrpali za seboj. Naravna erozija jih je še razširila. Zdaj, ko je Velika planina vsa ranjena, pa ti glasniki smučarske revolucije govorijo, da za povrh vsega še noče in noče biti donosna. Seveda noče, ko pa valovita planota pravzaprav nikoli ni bila primerna za strašne smučarske terene! Pa ni pripravna pozimi, niti ni več lepa poleti.

Pravijo pa, da bi bilo morda bolje, če bi po njej speljali še cesto in jo povezali z Logarsko dolino. Kar vidim, kaj bi ji cesta prinesla. Cesta prinese koristi predvsem avtohtonemu, stalno naseljenemu prebivalstvu, ki pa ga Velika planina nikoli ni imela. Torej bo cesta služila samo pohlepu smučarjev in tistih, ki služijo na njihov račun, in lastnikov vikendov. Namesto lepih planšarskih naselij bodo rasla naselja vsakršnih skrpucal s skupnim imenom vikendi. Tem vikendom je že uspelo skvariti skoraj vse konce naše lepe dežele.

Spet nas pri investicijah vodi samo pohlep. Pohlepne roke se stegujejo še celo po Triglavskem narodnem parku v imenu višjih ciljev, ki se jim menda reče olimpijske igre treh dežel. Namesto da bi zaščiteni pas še širili na Kamniške Alpe in zaščitili ter celo iz republiškega proračuna podprli staro planšarsko tradicijo in

Vsak prispevek v Planinskem vestniku honoriramo, kar je v sedanjih časih kar zanimiv podatek. Zato pošljite skupaj s prispevkom za objavo tudi svoj natančen naslov in številko ziro računa, da boste svoj zaslužen denar čimprej dobili v roke.